

עלון בנגינות מזמור עיר

ב"ס

כניסת שבת 4:36
ציאת שבת 5:51

הוצאה לאור:
שמעון סולטן 050-7548600

גיליון מס' 741 ו' שבט תש"פ

בא

רעיונות על הפרשה על פי תורתו של הרב אביגדור נבנצל שליט"א

שלמה המלך אומר: "לִיץ תִּפְּחָה וּפְתֵי יַעֲרֵם" (משלי יט, כה) "כאשר תכה את המתלוצץ על החכמה - עם כי לא תועיל לו, הנה הפתי המחוסר הבנה יתחכם בעבור זה" (מצודות דוד) דוגמה לכך, אומרים חז"ל: "על מכות פרעה ומלחמת עמלק החכים יתרו ונתגיר" (רש"י)

שואל מו"ר הרב נבנצל שליט"א: מדוע כינו חז"ל את פרעה ואת עמלק דווקא בכינוי 'ליץ'? היכן מצינו שהתלוצצו או שסיפרו בדיחות עד שמתאים להם התואר 'ליץ'? אמנם על פרעה אמר משה רבינו: "רַק אֵל יִסַּף פְּרַעֲהַ הַתֵּל לְבַלְתֵּי שְׁלֹחַ אֶת הָעָם לְבִזּוֹן לָהֶם" (שמות ח, כה) דהיינו: ככל הנראה כשהבטיח פרעה במכת הצפרדעים לשלוח את העם הוא רק רצה להתבדח, אולם על עמלק לא שמענו שהתלוצץ, מדוע אם כן מכנים אותו 'ליץ'?

עוד שואל הרב, המשנה אומרת: "רבי חנניה בן תרדיון אומר: שניים שהיו יושבין ואין ביניהן דברי תורה - הרי זה מושב לצים, שנאמר: ובמושב לצים לא ישב" (תהלים א, א) (אבות פ"ג מ"ב) התנא לא אומר שהשניים מספרים בדיחות אחד לשני; יתכן שמדברים על מזג האוויר או על המצב הכלכלי, וכד' (כמובן שמדובר שאין בשיחה זו צורך כלשהו אלא שהיא שיחה סתמית) ואע"פ כן, היות ואין ביניהם דברי תורה - הרי שזה מושב לצים. אם כן אותה שאלה נשאלת כאן: היכן ההתלוצצות של השניים? אילו היו מכנים אותם 'מושב בטלנים' - ניהא, אבל למה 'מושב לצים'?

מסביר הרב: על מנת לקבל תשובה לשאלתנו צריכים להבין מה המשמעות של המושג 'ליץ'. הליץ אינו בהכרח אדם המספר בדיחות; על רבה נאמר בגמרא שבכל שיעור שהיה מעביר היה פותח במילתא דבדיחותא, וכמובן שהוא לא היה ליץ ח"ו. מה אם כן פירוש המילה ליץ?

אומר הרב: ליץ הוא המתייחס אל דברים בעלי ערך כאל דברים חסרי ערך; פרעה היה מזלזל ביסוד עיקרי ביחסים שבין אדם לחברו והוא 'הכרת הטוב' - "אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף" (שם א, ח) "עשה עצמו כאילו לא ידע" (רש"י) (עיין עלון פרשת שמות תש"פ); מזלזל באיסור גזל - אחת משבע מצוות בני נח, בכך שמשעבד את בני ישראל בכפייה וללא תשלום; מצווה להשליך את הילדים ליאור למרות שרציחה גם היא אחת משבע מצוות בני נח; והעולה על כולם: מתעלם מכוחו של הקב"ה למרות שבעבר כבר חווה על בשרו את עוצמת הדין האלוקי (עיין גם זה שם) "לֹא יָדַעְתִּי אֶת ה'

וְגַם אֶת יִשְׂרָאֵל לֹא אֶשְׁכַּח" (שם ה, ב)

פעם אחר פעם, מכה אחר מכה הקב"ה מוכיח את כוחו לפרעה על ידי משה ואהרן, ובכל פעם המתח והסבל גוברים יותר ויותר, אולם פרעה "וְלֹא שָׁת לְבָבוֹ גַם לְזָאת" (שם ז, ב) וכשמשא רבינו מודיע לפרעה על המכה האחרונה - המכריעה את המערכה, ואומר לו: "כֹּה אָמַר ה'

כֹּזֵבֶת הַלֵּילָה אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם: וּמֵת כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכוֹר פְּרַעֲהַ

הַיֵּשֶׁב עַל פְּסָאוֹ עַד בְּכוֹר הַשְּׁפֹזָה אֲשֶׁר אֲנִי הֹרְזִים וְכָל בְּכוֹר בְּהֵמָה" (שם יא, ד-ה)

היינו מצפים ממנו שהתגובה תהיה 'כנס חירום' של הקבינט ושרי הממשלה, בו ידונו על האיום האחרון של משה ויקבלו החלטות על אלו פעולות ינקטו במידה ואכן תהיה מכה כזאת; אולי ראוי

להכין ציוותי הצלה של 'הסהר האדום' שייסיעו בפינוי הנפגעים לבתי חולים, או להכין כמות גדולה של ארונות מתים, או אפילו כנס תפילה לאלוהי מצרים... אך למעשה פרעה אינו עושה מאומה: לא התכנסות ולא התייעצות, לא תפילה ולא ציוותי חירום; הוא פשוט הולך לישון, כפי שנאמר מיד עם התחלת מכת בכורות: "וַיִּקְרָם פְּרַעֲהַ לַיְלָה" (שם יב, ל) "ממיטתו" (רש"י) לא יאמן! תשע מכות עברו על מצרים, תשע פעמים משה צדק; החרטומים הודו "אֶצְבַּע אֱלֹקִים הוּא" (שם ח, טו) והעם החלו להתייאש "הֲטָרֵם תִּדְעֵ כִּי אֶבְדָּה מִצְרַיִם" (שם י, ז) ובד בבד להכיר בגדולת משה "גַּם הָאִישׁ מִשֵּׁה גְדוֹל מְאֹד בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּעֵינַי עֲבָדִי פְּרַעֲהַ וּבְעֵינַי הָעָם" (שם יא, ג); הבכורות אכן חששו לחייהם ופתחו במרד, שנאמר: "לְמִפְנֵי מִצְרַיִם בְּבְכוּרֵיהֶם" (תהלים קלו, י) דהיינו התחילו להכות במצריים כיון שהבינו שחייבים לנקוט באמצעי הגנה מפני המכה הקריבה ובאה. ופרעה לא זו בלבד שממשיך בשלו - הוא אף הולך לישון!! הוא אינו רואה צורך לעשות מאומה, עד שהעירו אותו הצעקות מבחוץ "וַתְּהִי צִעָקָה גְדֹלָה בְּמִצְרַיִם" (שם יב, ל) אבל עד אז אפשר לישון בשקט; אין לך ליצנות גדולה מזו.

הוא הדין לגבי עמלק; ימים ספורים לאחר יציאת בני ישראל ממצרים "וַיֵּבֵא עַמְלֵק וְיִלְחָם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרַפְיָדִים" (שם יז, ח). באיזה עילה באו עמלק להילחם בישראל? אומר הפייטן: "רצו שלול מתן לפידים" (פיוט לפרשת זכור) כלומר רצו (מלשון ריצה או מלשון רצון) דהיינו, כוונתם הייתה למנוע (שלול) את מתן תורה (תורה שניתנה בקולות ולפידים) ובמטרה זו באו להילחם ברפידים - התחנה האחרונה לפני הר סיני. שואל הרב: אם עמלק אינו מאמין במציאות ה' מדוע הוא מתעקש למנוע מתן תורה בכל מחיר? הרי לדידו שני לוחות אבנים שחרוטם עליהם מספר משפטים אין להם כל ערך, שכן לפי אמונתם משה חרט את הדברים והביאם לישראל; אם כן, אם הלוחות אינם מעשה אלוקים המה ואין כל משמעות למסירתם לבני ישראל, מהו הצורך להילחם על מנת למנוע את נתינתם? רק מי שמאמין שיש בורא לעולם והוא עומד לתת לעמו מתנה יקרה מפנינים שתהפוך את בני ישראל לעם סגולה אשר דרכו נוגדת לגמרי את דרכו של עמלק - רק לו יש סיבה מוצדקת להילחם כדי למנוע מהלך זה. על כורחך שעמלק אכן מאמין בבורא, והרי לך ליצנותו: בעוד שעמי הארץ רואים את קריעת ים סוף ומתפעלים, כפי שנאמר: "שָׁמְעוּ עַמְּמִים יִרְצֹזוּ זֵזִיל אֲזוּז יִשְׁבִּי פִלְשֵׁת: אֹז נִבְהָלוּ אֲלוֹפֵי אֲדוּם אִילֵי מוֹאָב יֵאֻזְמוּ רַעַד גְּמוֹזוֹ כָּל יִשְׁבֵי כַנְעָן" (שם טו, יד-טו) אין מי שלא מפחד מישראל כיון שכולם מבינים שלא כדאי 'להתעסק' אתם - עמלק אינו חש לזה והוא קופץ לאמבטי רותחת; זהו "וְכֹלֹא יֵרָא אֱלֹקִים" (דברים כה, יח) לא כתוב שלא מאמין באלוקים אלא שלא ירא ממנו, ומדוע? כי הוא ליץ.

על פי זה אפשר להבין את המשנה 'שניים שהיו יושבין ואין ביניהן דברי תורה - הרי זה מושב לצים', וכל כך למה? כיון שהם מתייחסים אל דבר בעל ערך שאין כמוהו, כאל דבר חסר כל ערך ח"ו, שכן אילו היו מעריכים את התורה היו משוחחים בה במקום 'לשרוף' את הזמן בשיחה בטילה. הרי לנו הוראה ברורה לאיזה דברים צריכים לייחס חשיבות עליונה.

שבת שלום יצחק חלבה

לעילוי נשמת אאמ"ר אברהם (אלברטו) בן מרים חלבה, יוסף הכהן בן קלרה, שאול הכהן בן מרים, יוסף ברוך בן תמר, נתן בן דוד ולאה, יניב בן סימה, שלום בן יהודית, עובדיה בן חיים, יוסף בן חנה, ניסים בן חנה, מאיר הכהן בן אריה, גבריאל בן גאולה, מרת אמי אולגה בת קלרה, דבורה חווה בת חיה, לאה בת אליהו גרשון, משה בן אשר ומרים, אליס בת פריחה, שרת נוסרט (רבני) בת סנז, חסינה בת חנה, פלורה בת לאה, רבקה רייזל בת אליהו ת.ג.צ.ב.ה.

המעוניין לקבל כל שבוע את העלון בדואר אלקטרוני ניתן לשלוח בקשה למייל: jalabe2013@gmail.com ללא תשלום לזיכוי הרבים

השיחה נערכה על פי הבנתו של העורך. כל טעות או חסרון יש תלות בעורך בלבד